

SLANG, ARGO VA JARGONLARNING BADIY TARJIMADA BERILISHI

Raimova Nigora Baxtiyar qizi

TDTU “Chet tillari” kafedrası

2-bosqich doktoranti

Annotatsiya: Maqolada badiiy matnlarda uchraydigan norasmiy leksika — slang, argo va jargonlarning tarjima jarayonidagi o‘rni, funksiyasi va tarjima strategiyalari tahlil qilingan. Ushbu birliklar personaj nutqining muhim komponenti sifatida qaralib, ularni boshqa tilga ko‘chirishda yuzaga keladigan muammolar va ularning badiiy matn tabiiyligiga ta’siri o‘rganiladi.

Annotation: The article examines the ways slang, argot and jargon are rendered in literary translation, focusing on their semantic, stylistic and sociolinguistic functions. It discusses the challenges translators face when transferring non-standard lexical units into another linguistic and cultural environment. The study highlights the importance of preserving character speech, social identity markers and expressive nuances while avoiding excessive explanations that may distort the artistic nature of the text. Various translation strategies—contextual equivalence, functional substitution and stylistic adaptation—are evaluated in terms of their effectiveness.

Аннотация: В статье рассматриваются особенности передачи сленга, арго и жаргонной лексики в художественном переводе. Анализируются семантические, стилистические и социолингвистические функции подобных единиц, а также трудности, возникающие при их переводе в иную языковую и культурную среду. Отмечается необходимость сохранения индивидуальной речи персонажей, социальных маркеров и экспрессивных оттенков, не прибегая к чрезмерным пояснениям, которые могут нарушить художественную природу текста. Оцениваются различные стратегии перевода, включая

контекстуальные соответствия, функциональные замены и стилистическую адаптацию.

Kalit soʻzlar: slang, argo, jargon, badiiy tarjima, norasmiy leksika, stilistik ekvivalent, funksional moslik, sotsiolingvistika, ekspressivlik, kontekstual tarjima.

Badiiy adabiyot tilning barcha qatlamlarini oʻzida mujassamlashtiradigan eng murakkab nutq shaklidir. Unda rasmiy nutq vositalari bilan bir qatorda norasmiy qatlamga mansub boʻlgan slang, argo va jargonlar ham keng uchrab turadi. Ushbu birliklar matnning umumiy mazmunini emas, balki personajning ijtimoiy mavqeini, yoshi, kasbi va psixologik holatini ifodalovchi qudratli vosita sifatida namoyon boʻladi. Shu bois ularni tarjimada toʻgʻri berish badiiy tarjimaning sifatiga sezilarli darajada taʼsir koʻrsatadi.

Norasmiy leksik qatlamning oʻziga xosligi shundaki, u koʻpincha kontekstga kuchli bogʻlangan boʻladi. Ingliz tilida keng qoʻllanadigan *gonna*, *dude*, *buddy*, *chill* kabi slanglar yoki jinoyatchilar orasida uchraydigan argo birliklari koʻpincha bevosita ekvivalentga ega boʻlmaydi. Tarjimon uchun eng muhim vazifa shundaki, u mazkur birlikning semantik mazmunini emas, balki uning funksional vazifasini asrashga intilishi lozim.

Slang tilning rasmiy meʼyorida chetda boʻlgan, koʻpincha yoshlar nutqida faol qoʻllanadigan birliklar sifatida izohlanadi. U badiiy matnda, avvalo, personajning psixologik portretini berishga xizmat qiladi. Tarjima jarayonida slang uchun odatda ikki yoʻnalish kuzatiladi: birinchisi — kontekstga eng yaqin ekvivalent topish, ikkinchisi — maʼnoni butunlay yoʻqotmasdan, uslubiy moslashtirish orqali berish. Masalan, ingliz tilidagi *dude* soʻzi oʻzbekcha kontekstda “aka”, “bola”, “ogʻayni” kabi variantlarda mos kelishi mumkin. Bu yerda soʻzning lugʻaviy maʼnosi emas, balki nutqdagi munosabat ohangi muhimdir.

Argo esa maʼlum bir ijtimoiy guruhga xos boʻlgan, koʻpincha yashirin maʼnoga ega leksik qatlamni anglatadi. Argo birliklarini tarjima qilish odatiy leksik birliklarni tarjima qilishdan ancha murakkabdir. Chunki argo soʻzlar koʻpincha umumtil

vositalarida uchramaydi, faqat muayyan guruh vakillari tomonidan tushuniladi. Masalan, jinoyatchilar argosidagi ayrim soʻzlar oʻzbek tilida mavjud boʻlgan muqobil bilan almashtirilishi mumkin, ammo ularning madaniy yoki konnotativ qiymati koʻpincha toʻliq saqlanmaydi. Shu sababli baʼzan funksional almashtirish, baʼzan izohli tarjima yoki leksik moslashtirish usuli qoʻllanadi.

Jargon esa kasbiy guruhlar faoliyatiga xos boʻlgan atamalar majmuini anglatadi. Kompyuter texnologiyasiga oid *bug*, *crash*, *update* kabi birliklar yoki harbiy sohadagi *intel*, *backup*, *hostile* kabi jargonlar badiiy matnda soha vakillari nutqini realizm bilan berish imkonini yaratadi. Agar oʻzbek tilida shu sohaga oid ekvivalent allaqachon mavjud boʻlsa, bevosita tarjima eng qulay usul sanaladi. Ammo jargon hali oʻzbek tilida normativ shaklga ega boʻlmagan hollarda tarjimon mazmuniy aniqlikni yoʻqotmasdan, stilistik moslikni saqlagan holda kontekstual tarjimaga murojaat qiladi.

Mazkur birliklarning tarjimasida eng muhim jihatlardan biri — nutq uslubini saqlashdir. Chunki slang, argo va jargonning asosiy vazifasi mazmunni yetkazishdan koʻra koʻproq matnga ekspressivlik kiritish, personaj nutqini jonlantirish va ijtimoiy-maʼnaviy qiyofani yaratishdan iborat. Shuning uchun tarjimon ularni soʻzma-soʻz emas, balki funksional vazifaga mos tarzda koʻchira olishi zarur.

Tarjima jarayonida kuzatiladigan yana bir muammo — madaniy tafovutlarning taʼsiridir. Ingliz tilidagi baʼzi slang yoki argo birliklari oʻzbek madaniyatida umuman mavjud boʻlmaydi. Bunday hollarda tarjimon ekvivalent topish uchun matnning umumiy ohangini, personajning yoshini, nutq manzilini va sotsiolingvistik omillarni hisobga oladi. Ayni paytda ortiqcha izohlarga berilmaslik ham muhim, chunki izoh badiiylilikni susaytirishi va matnni sunʼiylashtirishi mumkin.

Xulosa

Slang, argo va jargonlarning badiiy tarjimada berilishi murakkab lingvistik hamda stilistik jarayon boʻlib, tarjimonning kompetensiyasi bu yerda hal qiluvchi oʻrin tutadi. Tarjimon nafaqat ekvivalent soʻzni, balki matndagi ohang, atmosfera, personajning individual nutq tarzi va ijtimoiy fonni ham hisobga olishi kerak.

Norasmiy leksikaning noto‘g‘ri talqini personaj xarakterini buzishi, matnning badiiy kuchini kamaytirishi mumkin. Shuning uchun mazkur birliklarning tarjimasida kontekstga moslash, funksional ekvivalent tanlash, uslubiy muvofiqlikni saqlash kabi yondashuvlar eng maqbul hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. Routledge, 2018.
2. Newmark P. A Textbook of Translation. Prentice Hall, 1988.
3. Catford J.C. A Linguistic Theory of Translation. Oxford University Press, 1965.
4. Vinay J.P., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English. Benjamins, 1995.
5. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge University Press, 2003.
6. Xamidov A. Badiiy tarjima nazariyasi. Toshkent: O‘zMU nashriyoti, 2019.
7. Yo‘ldosheva M. Tarjimada sotsiolingvistik omillar. Toshkent: Turon ziyo, 2021.
8. Rahmatullaeva D. Ingliz tilidagi norasmiy leksikaning tarjimasi. — “Filologiya masalalari”, 2020.